

26.3.2012

VM125:02/2007 Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt

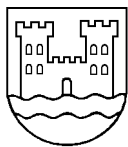
1. Tietoluovutuksista perittäviä maksuja koskevat periaatteet, niiden toteuttaminen ja vaikutukset

Periaate yksi, jonka mukaan viranomaisten välisestä sähköisestä vakimuotoisesta luovutuksesta viranomaistarkoituksiin ei perittäisi maksuja, on kannatettava, mikäli periaate tulee koskemaan myös valtionhallinnon viranomaisten ja kuntien välistä tietojen luovutusta. Kuten työryhmän raportissa todetaan, tietoluovutuksista perittävistä maksuista vallitsee valtionhallinnon eri viranomaisilla kirjava käytäntö, jopa hallinnonalojen sisällä.

Kunnat päättävät itse tietoluovutuksista perittävistä maksuistaan kuntakohtaisesti. Myös kunnan sisällä maksut saattavat vaihdella toimialasta riippuen. Käytäntö on monenkirjavaa, aivan kuten valtionhallinnossakin. Tietoluovutusten maksuperiaatteita olisi yhtenäistettävä myös kuntasektorilla. Kuntien tietoaineistot olisi kartoitettava ja tätä työtä lienee jo tehty kokonaisarkkitehtuurityön osana.

Tällä hetkellä esimerkiksi väestötietojärjestelmästä tehtävät kyselyt ovat kunnille maksullisia. Tämän lisäksi kunnat on velvoitettu luovuttamaan tietoja valtionhallinnon ylläpitämiin järjestelmiin. Tästä esimerkkinä tilastokeskus, jonne kunnat siirtävät budjettikohtaisia tietojaan maksutta. Tilastokeskuksen tietoluovutukset sen sijaan ovat maksullisia myös kunnallishallinnolle. Periaate yksi parantaisi merkittävästi tiedon saatavuutta ja käytettävyyttä. Tätä kautta vertailtavuus helpottuisi ja tietoja olisi helpompi käyttää päätöksenteon tukena.

Periaate kaksi edellyttää sitä, että tieto olemassaolevista tietovarannoista on kansalaisten, yritysten, koulutuksen ja tutkimuksen käytössä. Periaate on varmasti realistisesti toteutettavissa ja tietojen käytön kannalta maksuttomuus olisi suotavaa. Maksuttomuus lisäisi tiedon käyttöä kansalaisten keskuudessa. Tutkimuksen näkökulmasta tiedot olisi vaivatta saatavissa ja tämä tietysti parantaa tutkimuksen lähtökohtia ja tiedonhankkimismahdollisuuksia. Tietysti jo nyt henki-

26.3.2012

lötietolain mukaan myös salassa pidettäviä tietoja voi saada tutkimuksen käyttöön ja tilastoinnin tarpeisiin.

Tietojen päällekkäistä ylläpitoa voitaisiin ehkäistä, mikä puolestaan tehostaisi viranomaisten toimintaa. Esimerkiksi kunnilla on ympäristönsuojelulain velvoite viedä tietoa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään KuntaVAHTiin. Ympäristöluvan myöntämisen yhteydessä sekä asiakkaan tiedot että paikka- eli koordinaattitiedot viedään järjestelmään. Myöhemmin kaikkiin tietoihin ei ole pääsyä ja tämän vuoksi on ylläpidettävä päällekkäisiä järjestelmiä. Viranomaisilla tulisi olla mahdollisuus käyttää joissakin tapauksissa jopa samoja järjestelmiä avoimien rajapintojen kautta.

Todelliset taloudelliset hyödyt saataisiin vasta siinä vaiheessa, kun on siirrytty tietojärjestelmien välillä avoimiin rajapintoihin ja automaattisiin tietojen tarkastusmahdollisuuksiin. Teknisten rajapintojen avaaminen on kallista ja raportissa jää epäselväksi, mikä taho maksaa rajapintojen avaamisesta aiheutuneet kustannukset.

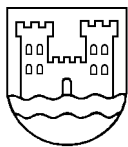
Kysymystä, pitäisikö aineiston tuottajalle korvata erikseen tietoluovutuksista tällä hetkellä perittävät korvaukset, on harkittava tarkasti. Perusteluna on se, että maksuilla on katettu tietopalvelutyön kehittämistä. Julkisyhteisöjen toimintaa rahoitetaan pääosin verovarjoilla, kysymys on ainakin osittain verovarjojen siirtämisestä taskusta toiseen.

2. Julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimalli ja sen soveltuvuus

Työryhmä ehdottaa, että Julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimalli vahvistetaan JHS-prosessin kautta. Tämä lienee tarkoituksenmukainen menettelytapa. Tärkeää on, että käyttäjän on sitouduttava luovuttajan sitä vaatiessa mainitsemaan aineiston alkuperäislähde. Käytännössä aineiston käyttöoikeuden myötä tulee vaikeaksi valvoa aineiston kopioimista ja levittämistä, saati tiedon muokkaamista ja hyödyntämistä.

3. Perusrekisteritietojen käyttöehdot

Ehdotetut perusrekisterien tietojen käsittelyä koskevat yleiset käyttöehdot rajaavat tehokkaasti tietojen käsittelyä. Kun eräänä selvitettävänä mahdollisuutena oli datan osittainen tai täydellinen maksuttomuus, tiedoista perittäisiin käyttöehtojen mukaan julkisoikeudellinen tai liiketaloudellinen suorite. Tämä ei tue maksottomuuden periaatte-

26.3.2012

ta. Tietojen ylläpito tapahtuu joko budjettirahoituksella tai käyttäjiltä perittävillä maksuilla (lue verovaroilla), pitäisi tietojen olla maksuttomia viranomaisten välillä. Henkilötietolain ja julkisuuslain edellytysten tulee täyttyä luovutettaessa tietoja perusrekistereistä. Nykyinenkin lainsäädäntö asettaa tietojen käytölle omat tiukat rajoituksensa, eivätkä esitetyt käyttöehdot tuo mitään uutta jo olemassa olevaan lainsäädäntöön nähden.

4. Ehdotetut toimenpiteet ja tehtävät

Kuntasektorin tietovarantojen ylläpito ja tietopalvelun tilannekartoitus on yksi ehdotetuista toimenpiteistä. Tietovarantojen kartoittamista omassa organisaatiossamme on jo jonkin verran tehty osana tiedonohjaustyötä. Kartoituksen tarkoituksena ei ole ollut selvittää olemassaolevia tietovarantoja, vaan työtä on tehty prosessinkuvausten yhteydessä. Kartoitus on liittynyt tiedonohjaussuunnitelmatyöhön, jossa on kuvattu organisaation prosesseja, prosesseissa syntyviä asiakirjallisia tietoja sekä metatietoja. Vastaava työ on käynnistymässä osana kokonaisarkkitehtuurityötä.

Tarja Nahkiaisola
Asianhallintapäällikkö